

Sygn. akt I UK 39/10

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 czerwca 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Bogusław Cudowski (przewodniczący)

SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania R. D.
przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
o ubezpieczenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 2 czerwca 2010 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 4 sierpnia 2009 r.,

1. oddala skargę kasacyjną,

**2. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego na rzecz
adw. R. K. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia), powiększoną o kwotę
podatku od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej
pomocy prawnej wykonywanej z urzędu w postępowaniu
kasacyjnym.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. wyrokiem z dnia 19 lutego 2009 r., oddalił odwołanie R. D. od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 20 listopada 2007 r., którą to decyzją organ rentowy stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w stosunku do R. D. w okresie od dnia 1 kwietnia 2001 r. do 31 stycznia 2003 r. oraz od dnia 1 kwietnia 2003 r., uzasadniając to tym, iż w wymienionych w decyzji okresach R. D. nie spełniał warunków koniecznych do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Sąd Okręgowy ustalił, że R. D. w okresie od 19 stycznia 2001 r. do 31 stycznia 2003 r. pobierał rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Na podstawie umowy dzierżawy z dnia 1 marca 2003 r. wnioskodawca wydzierżawił grunt o powierzchni 2,0049 ha W. G. na okres od 1 marca 2003 r. do 31 grudnia 2003 r. W dniu 1 września 2003 r. R. D. rozpoczął prowadzenie działalności gospodarczej.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 19 lutego 2009 r. uznał, że odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie. Sąd Okręgowy wskazał, że w okresie od 1 kwietnia 2001 r. do 31 stycznia 2003 r. nie było podstaw do podlegania przez R. D. ubezpieczeniu społecznemu rolników, ponieważ pobierał on rentę z tytułu niezdolności do pracy wypłacaną przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Ponadto przeszkodą do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników było także wydzierżawienie gruntu, ponieważ nie mógł on z tego powodu prowadzić działalności rolniczej. Sąd Okręgowy wyjaśnił też, że w związku z rozpoczęciem działalności gospodarczej od dnia 1 września 2003 r. wnioskodawca nie spełniał przesłanek z art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, ponieważ przed rozpoczęciem działalności gospodarczej nie podlegał nieprzerwanie przez co najmniej 1 rok ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy.

Powyższy wyrok zaskarżył apelacją R. D., wnosząc o jego zmianę poprzez uwzględnienie odwołania od decyzji organu rentowego i stwierdzenie podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 4 sierpnia 2009 r. oddalił apelację.

W przedmiotowej sprawie sporne było, czy prawidłowe było stwierdzenie w stosunku do R. D. ustania ubezpieczenia społecznego rolników w okresach od 1 kwietnia 2001 r. do 31 stycznia 2003 r. i od 1 kwietnia 2003 r. Odnosząc się do pierwszego okresu Sąd stwierdził, że zasadnicze znaczenie miała kwestia pobierania przez R. D. świadczenia rentowego z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (renta z tytułu częściowej niezdolności do pracy) w okresie od 19 stycznia 2001 r. do 31 stycznia 2003 r. Z przepisu art. 7 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.) wynika, że ubezpieczeniu z mocy ustawy podlega rolnik, którego gospodarstwo rolne obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego, o ile ten rolnik nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu lub nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo nie ma ustalonego prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych. W przypadku wnioskodawcy pobieranie renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy wypłacanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych stanowiło przeszkodę do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, jako odpowiadające definicji z art. 6 pkt 10c w związku z art. 7 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (tj. ustalone prawo do renty z ubezpieczenia). Początkiem okresu był dzień 19 stycznia 2001 r., od którego wnioskodawca miał ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Zgodnie z art. 3a ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, ubezpieczenie ustaje z końcem kwartału, w którym ustały okoliczności uzasadniające podleganie ubezpieczeniu, dlatego też zasadne było stwierdzenie ustania ubezpieczenia społecznego rolników od dnia 1 kwietnia 2001 r. (okoliczności uzasadniające podleganie ubezpieczeniu ustały w pierwszym kwartale 2001 r.). W kwestii stwierdzenia przez organ rentowy ustania podleganiu ubezpieczeniu rolniczemu od dnia 1 kwietnia 2003 r., Sąd wskazał, że co do tego okresu zasadnicze znaczenie miał fakt wydzierżawienia przez wnioskodawcę posiadanych przez niego gruntów rolnych. Jak wynika z dokumentów zgromadzonych w aktach organu rentowego, w 2003 r. wielkość gospodarstwa rolnego R. D. wynosiła 2,0043 ha fizycznego, a w dniu 1 marca 2003 r. wnioskodawca zawarł umowę dzierżawy, na podstawie której

wydzierżawił grunty rolne o powierzchni 2,0043 ha, a więc stanowiące całe ówczesne gospodarstwo (grunty te były dzierżawione od 1 marca 2003 r. do 31 grudnia 2003 r.). W tej sytuacji Sąd pierwszej instancji prawidłowo przyjął, że wobec braku gruntów rolnych wnioskodawca nie mógł być rolnikiem prowadzącym działalność rolniczą, a zatem nie spełniał przesłanek, od których zależało podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników w świetle art. 7 i art. 6 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Zatem skoro w pierwszym kwartale 2003 r. ustały okoliczności uzasadniające podleganie ubezpieczeniu, zasadne było stwierdzenie ustania ubezpieczenia społecznego rolników od dnia 1 kwietnia 2003 r. Ponadto z dniem 1 września 2003 r. wnioskodawca rozpoczął prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej. Od dnia 1 stycznia 1997 r. obowiązuje przepis art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, który zapewnia rolnikom możliwość pozostania przy ubezpieczeniu społecznym rolników, pomimo wykonywania działalności gospodarczej. Na podstawie tego przepisu możliwe jest pozostanie przy ubezpieczeniu społecznym rolników, o ile przed datą rozpoczęcia działalności gospodarczej rolnik nieprzerwanie przez okres 1 roku podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy. W przypadku wnioskodawcy wymogi z art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie zostały spełnione, bowiem do dnia 31 stycznia 2003 r. apelujący pobierał rentę z tytułu niezdolności do pracy wypłacaną z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, zatem dopiero od dnia 1 lutego 2003 r. mógł podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników. Sąd stwierdził, że gdyby nawet wnioskodawca nie zawarł umowy dzierżawy z dnia 1 marca 2003 r., to przed dniem 1 września 2003 r. legitymowałby się okresem tylko 7 miesięcy podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, zatem podjęcie działalności gospodarczej musiałoby skutkować dla niego ustaniem ubezpieczenia społecznego rolników.

Wnioskodawca na powyższe rozstrzygnięcie wniósł skargę kasacyjną zarzucając naruszenie prawa materialnego - art. 3a ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w związku z art. 7 ust. 1 i art. 16 ust. 1 i 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników poprzez ich niewłaściwą wykładnię polegającą na przyjęciu, iż ubezpieczenie społeczne rolników ustaje z datą ustalenia prawa do emerytury lub renty, nie zaś z chwilą wydania decyzji

orzekającej o tych świadczeniach w sytuacji, gdy prawo to zostało przyznane z mocą wsteczną i w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie powyższych przepisów polegające na przyjęciu, iż skarżący nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w okresie od 1 kwietnia 2001 r. do 31 stycznia 2003 r., pomimo że jego prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy zostało ustalone decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 9 maja 2002 r. oraz art. 3a ust. 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, poprzez jego niezastosowanie i tym samym przyjęcie, iż skarżący nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w okresie od 1 kwietnia 2001 r. do 31 stycznia 2003 r., pomimo że jego prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy zostało ustalone decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 9 maja 2002 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 3a ust. 4 stanowi, że jeżeli zostanie złożony wniosek o rentę lub emeryturę, obowiązek ubezpieczenia ustaje z końcem kwartału, w którym została wydana decyzja o przyznaniu świadczenia, jednak nie wcześniej niż z końcem kwartału, w którym ubezpieczony nabył to prawo. Celem tej regulacji było umożliwienie osobom, których obowiązek ubezpieczenia ustał, a które chcą skorzystać z dobrowolnego ubezpieczenia, kontynuowania tego ubezpieczenia nieprzerwanie. Intencja ta wynika z treści art. 3a ust. 3, który dotyczy ustania ubezpieczenia z mocy ustawy, w sytuacji gdy istnieją warunki do objęcia ubezpieczeniem na wniosek. Na podstawie tego przepisu obowiązkowe ubezpieczenie ustaje z końcem kwartału, w którym doręczono decyzję stwierdzającą ustanie ubezpieczenia. Sytuacja taka nie występowała w przypadku wnioskodawcy, który nie składał takiego wniosku o objęcie ubezpieczeniem rolniczym. Ponadto zgodnie z art. 7 ust. 1 i 16 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie mógł podlegać takiemu ubezpieczeniu (nie spełniał warunków do objęcia ubezpieczeniem na wniosek), co wynika z niekwestionowanych w skardze kasacyjnej ustaleń faktycznych - poprzez brak wskazania naruszenia przepisów prawa procesowego w postaci przyjęcia przez Sądy orzekające, że od dnia 19 stycznia 2001 r. miał ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy oraz nie spełniał przesłanek do kontynuowania ubezpieczenia na wniosek. Tym samym mając na uwadze okoliczność, że dnia 19

stycznia 2001 r. wnioskodawca miał ustalone prawo do renty z powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych oraz brak możliwość skorzystania z dobrowolnego ubezpieczenia, stwierdzić należy, że nie było uzasadnione w niniejszej sprawie przyjęcie, że od dnia 9 maja 2002 r. (daty wydania decyzji przyznającej prawo do renty) ustało ubezpieczenie rolnicze wnioskodawcy. Ujmując inaczej, nie było uzasadnione odstępstwo z ust. 4 od ogólnych zasad wyrażonych w ust. 1 art. 3a ustawy, iż ubezpieczenie ustaje z końcem kwartału, w którym ustały okoliczności uzasadniające podleganie ubezpieczeniu, skoro jak zostało wyżej wskazane uzasadnieniem wprowadzenia art. 3a ustawy z dnia 12 września 1996 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. Nr 124, poz. 585) było umożliwienie osobom, których obowiązek ubezpieczenia ustał, a które mogą skorzystać z dobrowolnego ubezpieczenia, kontynuowanie tego ubezpieczenia nieprzerwanie, co w niniejszej sprawie ze względu na okoliczność, że objęcie ubezpieczeniem na wniosek nie było możliwe, nie uzasadniało zastosowania art. 3a ust 4 ustawy. Zatem Sąd drugiej instancji prawidłowo zastosował art. 3a ust 1 ustawy, stwierdzając że ubezpieczenie wnioskodawcy ustało w dniu 19 stycznia 2001 r., z chwilą ustalenia prawa do renty z powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji wyroku na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.